

Розробник: Свідзінська Дар'я Валеріївна, кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичної географії та геоекології

ЗАТВЕРДЖЕНО

« » 20 р.

Завідувач кафедри

 проф. Гродзинський М.Д.

Протокол № 1 від « 3 » вересня 2018 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від « 28 » вересня 2018 р.

Голова науково-методичної комісії проф. Запотоцький С.П.

« 28 » вересня 2018 р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати в студентів здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні навички в дослідженні оселищ, рослинних асоціацій та видового різноманіття з використанням комплексу міждисциплінарних підходів та даних за умов недостатності інформації.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Біогеографія», «Метеорологія», «Ґрунтознавство», «Топографія», «Метеорологія», «Геологія», «Гідрологія та океанологія».
2. Знати структурні складові географічної оболонки, властивості окремих геокомпонентів та характеризувати особливості їх взаємодії на різних просторово-часових рівнях. Давати біогеографічну характеристику територій, їх флори та рослинних асоціацій.
3. Знати особливості функціонування геосистем та основні фізико-географічні процеси, що в них відбуваються, провідні кругообіги речовини та енергії, які відповідають за функціональну диференціацію геосфери.
4. Вміти працювати з загально географічними, тематичними та топографічними картографічними матеріалами, використовувати їх для орієнтування на місцевості, планування маршрутів та характеристики геокомпонентів.

3. Анотація навчальної дисципліни: Навчальна практика присвячена практичному закріпленню вмінь та навичок біогеографічної характеристики території, набуттю навичок застосування методів польових досліджень зокрема для вивчення рослинного покриву, проведення спостережень, здійсненню комплексних географічних описів, заповненню польової документації; набуттю компетентностей співробітництва і роботи у групі, улагоджуванні розбіжностей та конфліктів; оволодінні вміннями робити географічний опис та характеристику, проводити узагальнення та формулювати висновки, а також оформляти експедиційну документацію та звітні матеріали.

Навчальна дисципліна «Навчальна практика з основ польових природничо-географічних досліджень. Частина 6. Біогеографічні дослідження» є однією з складових комплексної підготовки освітньо-професійної програми «Геоморфологія та природничий туризм» спеціальності 106-«Географія»

4. Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті студентами практичних навичок, прийомів та підходів для:

Пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, зокрема літературних, картографічних, фондових матеріалів та польових описів (ЗК-6)

Застосування простих кількісних та якісних методів при дослідженні геосистем, їх компонентів, зокрема рослинності, ґрунтів, рельєфу і процесів в них (ФК-4)

Збору, реєстрації і аналізу даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах(ФК-3)

Організації самостійної та командної роботи (ЗК-12)

Дотримання норм здорового способу життя та впровадження їх у особистій та професійній діяльності (ЗК-14)

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Роль та значення польових експедиційних та стаціонарних досліджень у вивченні ландшафтів та компонентів географічної оболонки. Основні етапи польових географічних досліджень.	<i>практичне заняття</i>	<i>виконання творчих аналітично-розрахункових робіт</i>	5%
1.2	Основні типи точок спостережень. Зміст робіт, що виконуються на точках комплексного опису. Правила закладання облікових та геоботанічних майданчиків. Порядок здійснення геоботанічного опису.	<i>практичне заняття</i>		5%
1.3	Основні типи рослинних асоціацій території дослідження. Характерні риси та особливості рельєфу та ґрунтового покриву території дослідження.	<i>практичне заняття</i>		5%
1.4	Види польової документації. Структура та зміст звітних матеріалів. Методика підготовки лабораторних та гербарних зразків в експедиційних умовах.	<i>практичне заняття</i>		5%
2.1	Планувати експедиційні маршрути та визначати необхідну кількість і розташування точок опису. Готувати необхідні матеріали та спорядження.	<i>практичне заняття</i>	<i>виконання творчих аналітично-розрахункових робіт</i>	до 50%
2.2	Укладати польову та картографічну документацію. Працювати з нею під час проходження маршруту та здійснення	<i>практичне заняття</i>		

	комплексного опису.			
2.3	Здійснювати комплексний фізико-географічний опис. Закладати геоботанічний майданчик та описувати рослинну асоціацію. Визначати види-домінанти та їх проєктивне покриття.	<i>практичне заняття</i>		
2.4	Збирати та готувати зразки для подальшого лабораторного дослідження. Готувати гербарій.	<i>практичне заняття</i>		
2.5	Планувати дослідження, досліджувати, аналізувати матеріали польових та лабораторних спостережень, звітувати про їхні результати	<i>практичне заняття</i>		
3.	комунікація: вироблення у студентів практичних навиків здійснення дослідження і вирішення актуальних проблем із застосуванням відповідних методів і прийомів отримання, зберігання й здійснення первинної обробки емпіричних даних та їх належного представлення за допомогою сучасних технічних засобів у вигляді причинно-наслідкового аналізу	<i>практичне заняття</i>	<i>виконання творчих аналітично-розрахункових робіт</i>	<i>до 15%</i>
4 автономність та відповідальність: <i>продемонструвати розуміння особистої відповідальності за професійні та/або управлінські рішення при:</i>				
4.1	плануванні досліджень та побудові групової роботи, підготовці і представленні звітних аналітичних матеріалів.	<i>практичне заняття, дискусія, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, дискурс, залік.</i>	<i>до 15%</i>
4.2	аналізі та характеристиці як окремих геокомпонентів, так і комплексному дослідженні ландшафтів і рослинності, оцінці ступеня їх антропогенної трансформованості.			

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)													
	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3	4.1	4.2		
ПРН 5. Демонструвати уміння проводити польові та лабораторні дослідження.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
ПРН 8. Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природно- і суспільно-географічних об'єктів і систем.	+		+		+	+	+	+	+					
ПРН 9. Виконувати дослідження географічної оболонки та її сфер за допомогою кількісних та якісних методів аналізу.	+	+	+											
ПРН 11. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень, інтегрувати їх від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.		+	+	+	+	+	+	+	+	+				
ПРН 14. Демонструвати здатність проводити самостійні дослідження природно- та суспільно-географічних об'єктів, систем і процесів у географічній оболонці за польових і лабораторних умов.					+	+	+	+	+	+	+	+		

7. Схема формування оцінки

З дисципліни передбачено диференційований залік. Заняття проводяться у вигляді практичних занять, передбачено виконання індивідуальних та колективних завдань.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – 1.1 – 1.4 (знання) – до 5% за кожен;
- результати навчання – 2 (вміння) - до 50%;
- результати навчання – 3 (комунікація) - до 15%;
- результати навчання – 4 (автономність та відповідальність) - до 15%

Схема формування оцінки:

	Критерії оцінювання	Кількість балів
1.	<i>Звіт студентів про проходження навчальної практики</i>	70
2.	<i>Захист студентами виконаних завдань практики</i>	30
	<i>Разом</i>	100

7.1. Форми і методи контролю. Протягом навчальної практики викладач безпосередньо спрямовує і контролює роботу студента як під час польових досліджень, так і під час камеральної обробки матеріалів та виконання індивідуальних завдань.

Вимоги до звіту. Після закінчення практики кожна бригада подає звіт відповідно до запропонованої викладачем структури.

Підведення підсумків практики. Після перевірки поданого звіту за кожним видом практики окремо студенти його захищають. При цьому вони повинні продемонструвати певні прикладні знання за напрямком практики. Після цього викладач виставляє кожному студенту оцінку за практику. Звіт передається на кафедру.

Студенти **не допускається до підсумкового контролю** за відсутності звіту, що підтверджує виконання ними усіх завдань в межах навчальної практики.

Організація оцінювання: Контроль за результатами практики здійснюється керівником за результатами оцінки звіту й усного опитування з врахуванням: оцінки рівня захисту практики, рівня підготовки та якості звітних матеріалів; презентації звіту з проходження практики. При отриманні результуючої підсумкової кількості балів від 60 і вище студенту виставляється зараховано.

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 716-32 від 31 серпня 2018 року.

7.2. Шкала відповідності оцінок

Оцінка (за національною шкалою) / National grade	Рівень досягнень, % / Marks, %
Зараховано / Passed	60-100%
Не зараховано / Fail	0-59%

8. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назва заняття	Кількість годин		
		лекції	практичн і роботи	самостійна робота
1	Заняття 1. Вступна лекція. Ознайомлення студентів з цілями та завданнями практики, вивчення програми практики, попередній збір інформації про маршрути проходження практики, ознайомлення студентів зі схемами та структурою завдань за маршрутами	3	2	1
2	Заняття 2. Орієнтовний маршрут № 1 (пішохідний). Рекогносцирувальний маршрут, що передбачає закладання і опис навчального майданчику. Маршрут прокладено ділянками Канівських дислокацій в межах Канівського природного заповідника.		4	1
3	Заняття 3. Орієнтовний маршрут № 2 (пішохідний) прокладено лучно-степовими ділянками лісових ландшафтів (в минулому агроландшафтами) Канівських дислокацій в межах Канівського природного заповідника – знелісені ділянки під лучним різнотрав'ям.		4	1
5	Заняття 4. Орієнтовний маршрут № 3 (автобусно-пішохідний) охоплює район заплавної та борової тераси Дніпра й прокладено в околицях с. Келеберда (Канівський район Черкаської області).		4	1
6	Заняття 5. Орієнтовний маршрут № 5 (пішохідний) проходить територією Канівського природного заповідника та прилеглих господарств (Грунтовий округ Канівських дислокацій).		4	1
7	Заняття 6. Камеральні роботи із використанням математичної обробки результатів та підготовка звітів		3	2
	РАЗОМ	3	20	7

Загальний обсяг **30 год.**, в тому числі:
 лекцій – **3 год.**; практичні заняття – **20 год.**,
 самостійна робота – **7 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Аріон. О.В., Удовиченко В.В. Літня польова ґрунтознавчо-біогеографічна практика: Навчально-методичний посібник. - К.: ВПЦ "Київський університет", 2011. – 176 с.
2. Беручашвили Н. Л. Методика ландшафтно-географических исследований и картографирование состояний природно-территориальных комплексов. – Тбилиси: Изд-во Тбилис. Ун-та, 1983. – 199 с.
3. Єлін Є. Я., Івченко С. І., Оляницька Л. Г. Шкільний визначник рослин. – К.: Радянська школа, 1978. – 359 с., іл.
4. Жучкова В. К. Организация и методы комплексных физико-географических исследований. 3-е изд., доп. – М.: Изд-во МГУ, 1977. – 182 с.
5. Купач Т.Г., Дем'яненко С.О. Польові природничо-географічні дослідження територій: навчально-методичний посібник для студентів на пряму підготовки «географія» та «освіта». – К., 2017. – 80 с. (з табл., картами та рис.)
6. Палієнко Е.Т., Мороз С.А., Куделя Ю.А. Рельєф та геологічна будова Канівського Придніпров'я. - Вид-во Київ. ун-ту, 1971. - 96 с.
7. Природні умови Канівського Придніпров'я та їх вивчення : Навчальний посібник / Колектив авторів, відп. редактор П.Г. Шищенко. – Київ : Київський університет, 1992. – 270.

Додаткова:

8. Геренчук К. І., Раковська Е. М., Топчієв О. Г. Польові географічні дослідження. – К.: Вища школа, 1975. – 248 с.
9. Грубрин Ю.Л., Палиенко Э.Т. Современные геоморфологические процессы на территории Среднего Приднепровья. - К. : Наукова думка, 1976. - 118 с.
10. Чорний М. Г. Канівський природний заповідник: передумови створення, ретроспективний аналіз діяльності, сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / М. Г. Чорний, Л. О. Чорна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : ВПЦ "Київський університет", 2013. - 383 с.
11. Роль охоронюваних природних територій у збереженні біорізноманіття : Матеріали конф., присвяч. 75-річчю Канівського природного заповідника, м. Канів, 8-10 вересня 1998 р. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, Канівський природний заповідник ; ред. М. Г. Чорний [та ін.]. - Канів : [б.в.], 1998.. - 319 с. 19. Клауснітцер Б. Экология городской фауны / Б. Клауснітцер; Пер. с нем. – М.: Мир, 1990. – 248 с.
12. Шевчик В.Л. ПЗ Канівський // Фіторізноманіття заповідників і нац. природ. парків України. Ч.1. Біосферні заповідники. Природні заповідники // За ред. В.А. Онищенко і Т.Л. Андрієнко. – К.: Фітосоціоцентр, 2012. - с. 151—169.
13. Матеріали сайту Канівського природного заповідника <http://kanivbiosfera.at.ua/>
14. Svidzinska, D., Vasyliuk, O., Seliverstov, O., & Shyriaieva, D. (2015). Development of the open cadastre of protected areas in Ukraine. Geomatics Workbooks, 12(July), 225–232. Retrieved from <http://geomatrica.comopolimi.it/workbooks/n12/>
15. Свідізінська Д.В. Методи геоecологічних досліджень: методичні рекомендації до проведення лекційних і практичних занять Київ: Логос, 2013 – 28 с.
16. Свідізінська Д.В. Методи досліджень ландшафту: навчально-методичний комплекс. <http://doi.org/10.5281/zenodo.3727207>